



РЕЦИ
НЕ
раду на
црно

ДА ЛИ
ПОСТОЈИШ?

www.recineradunacрно.rs

УВОДНА РЕЧ

Поштовани грађани Србије,

Скоро трећина радника у Србији ради „на црно“. Важан задатак и обавеза Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања којим руководим, је да победи ову мрачну статистику и омогући сваком грађанину Србије да достојанствено ради.

Пројекат „Реци НЕ раду на црно“ покренут је са циљем сузбијање рада „на црно“, унапређења услова рада запослених и остваривања права у складу са законима Републике Србије, као кључних корака ка успостављању лојалне конкуренције, те предвидивог и стабилног пословног окружења.

Грађанима Србије поручујем да ћемо бранити права свих радника, да ћемо се залагати да послодавци имају

здрово окружење у коме могу да раде на најбољи могући начин, да зарађују новац али и да испоштују све оно што треба према држави, а то је да плате порез јер једино тако држава може да напредује, да гради школе, вртиће, да обнавља своје путеве а то је свима нама у интересу - да имамо уређену земљу која ће бити раме уз раме са земљама ЕУ.

Позивам вас да се активно укључите у пројекат „Реци НЕ раду на црно“ и пријавите нерегуларности у раду. Уверен сам да заједничким снагама можемо да победимо рад „на црно“.

Зоран Ђорђевић,
министар за рад, запошљавање,
борачка и социјална питања



ИМАШ ИЗБОР! ПРИЈАВИ!

**Министарство за рад,
запошљавање, борацка и
социјална питања почетком
2018. године покренуло је акцију
„Реци НЕ раду на црно“ коју је
финансијски подржала Амбасада
Краљевине Норвешке у Београду.**

Циљ акције је да се заштите радници који раде без уговора са послодавцем, као и запослени који нису пријављени на обавезно социјално осигурање, али и послодавци који послују у складу са законским обавезама

и који су изложени нелојалној конкуренцији. Кампања треба да укаже послодавцима на неопходност поштовања закона и Устава РС, те охрабри раднике да узму активно учешће у кампањи и дају свој допринос решавању изазова рада „на црно“.

Од рада на црно штету имају сви – запослени, послодавци који поштују закон, држава.

**ПОБЕДИМО ЗАЈЕДНО
РАД „НА ЦРНО“!**

A black silhouette of a person sitting at a desk, typing on a laptop. The background is a blurred office environment with other people working at desks.

ШТА ЈЕ РАД „НА ЦРНО“?

Радом „на црно“ крше се основни принципи достојанственог рада и угрожава остваривање основних социјално – економских права грађана.

Обављање рада без закљученог уговора о раду и без пријаве наобавезно социјално осигурање

- » Непријављивање радника
- » Незаконито запошљавање страних држављана
- » Исплаћивање зараде или дела зараде „на руке“, без обрачуна и уплате пореза и доприноса
- » Неисплаћивање увећане зараде (прековремени рад, рад ноћу, сменски рад

ШТА ПОДРАЗУМЕВА УГОВОР О РАДУ?

Запослени има право на одговарајућу зараду, безбедност и здравље на раду, здравствену заштиту, заштиту личног интегритета, достојанство личности и друга права у случају болести, смањења или губитка радне способности и старости, материјално обезбеђење за време привремене незапослености, као и право на друге облике заштите, у складу са законом и општим актом, односно уговором о раду.

Уговор о раду сматра се закљученим кад га потпишу запослени и послодавац. Потписује се пре ступања запосленог на рад, а послодавац је дужан да запосленом преда један примерак тог уговора.

Уговор о раду може да се закључи на неодређено или одређено време.

Уговор о раду у коме није утврђено време на које се закључује сматра се уговором о раду на неодређено време.

Право на посебну заштиту имају:

Запослена
жена
за време
трудноће
и порођаја



Запослени
ради неге
детета



Запослени
млађи од
18 година
живота



Запослена
особа са
инвалидитетом



НАДЛЕЖНО ТЕЛО



ИНСПЕКТОРАТ ЗА РАД

Инспекторат за рад, као орган управе у саставу Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, обавља послове инспекцијског надзора у области радних односа и безбедности и здравља на раду. Инспекторат за рад спроводи инспекцијски надзор по службеној дужности и на захтев радника, али и превентивним деловањем и појачаним ванредним инспекцијским надзорима у одређеној делатности и на одређеној територији, како у току радног времена, тако и ноћу и у дане викенда.

КОГА ИНСПЕКТОРИ РАДА ТОКОМ ИНСПЕКЦИЈСКИХ НАДЗОРА НАЈЧЕШЋЕ ЗАТИЧУ ДА РАДЕ „НА ЦРНО“?

Приликом вршења инспекцијског надзора, инспектори рада на раду „на црно“ најчешће затичу младе,

пре свега неквалификоване раднике, најчешће до средњег нивоа стручне спреме, запослене без редовних зарада и запослене преко 40 година живота, као и примаоце новчаних накнада, социјалне помоћи и сл. Иако су послови које ова лица обављају најчешће високоризични, у пракси их је тешко идентификовати, јер због страха радника од губитка и таквог посла, између радника и послодавца постоји сагласност да се у тренутку инспекцијског надзора избегне легализовање тог односа.

У појединим делатностима запажено је да се повећава број радно ангажованих „на црно“ у истим периодима сваке године:

- ✓ ГРАЂЕВИНАРСТВО
- ✓ УГОСТИТЕЉСТВО

У угоститељству у летњем периоду, због повећаног обима посла расте и број радно ангажованих уопште, па и радно ангажованих „на црно“. У грађевинарству се број ангажованих „на црно“ нагло повећава пред крај грађевинске сезоне, због тежње послодаваца да испуне задате рокове.

РЕЗУЛТАТИ НАДЗОРА ИНСПЕКТОРАТА ЗА РАД

Чињеница је да је у 2017. години само захваљујући инспекцијским надзорима од укупног броја затечених лица на раду „на црно“, 94% засновало радни однос. Прецизније, приликом надзора у области радних односа, безбедности и здравља на раду и интегрисаних инспекцијских надзора укупно су затечена 22.411 лица на раду „на црно“, а након надзора заснован је радни однос са 21.171 лицем.

Након што су откривени да раде „на црно“, 452 од 769 субјеката се одмах пријавило Агенцији за привредне регистре.

Највише нерегистрованих субјеката се бавило трговином, угоститељством, поправком и одржавањем моторних возила, прерадом и обрадом дрвета и производњом предмета од дрвета, занатским услугама и извођењем грађевинских радова, али инспектори рада су затицали и нерегистроване вртиће, кладионице, геронтолошке центре.

У 2017. години, највише лица, која су радила „на црно“ затечено је код послодаваца у делатности услуга смештаја и исхране, трговине, грађевинарства, производње текстила, коже и обуће, производње прехранбених производа.

ГОДИНА	УКУПАН БРОЈ НАДЗОРА	БРОЈ ЛИЦА КОЈА СУ ОБУХВАЋЕНА НАДЗОРОМ	БРОЈ ЛИЦА КОЈА СУ ЗАТЕЧЕНА „НА ЦРНО“	БРОЈ ЛИЦА СА КОЈИМА ЈЕ НАКОН НАДЗОРА ЗАСНОВАН РАДНИ ОДНОС	% БРОЈА ЛИЦА СА КОЈИМА ЈЕ НАКОН НАДЗОРА ЗАСНОВАН РАДНИ ОДНОС
2014.	52.895	626.984	5.831	4.250	73%
2015.	61.776	696.822	16.408	12.250	75%
2016.	53.069	533.119	19.472	17.589	90%
2017.	53.424	510.725	22.411	21.171	94%

ШТА ТРЕБА ДА ЗНАШ ДА НЕ БИ РАДИО „НА ЦРНО“?

Уколико си радно ангажован у складу са законом, то значи да:

- ✓ **Имаш потписан уговор са послодавцем.**
- ✓ **Послодавац плаћа допринос на пун износ зараде.**
- ✓ **Редовно су ти уплаћивани доприноси за обавезно социјално осигурање** (здравствено, пензијско и инвалидско и осигурање за случај незапослености)



КАКО МОЖЕШ ДА ПРОВЕРИШ СВОЈ СТАТУС КОД ПОСЛОДАВЦА?

Запослени може да провери да ли је пријављен на обавезно социјално осигурање у Фонду пензијског и инвалидског осигурања (Фонд ПИО) , а у вези са уплатом пореза и доприноса, по основу обавезног осигурања, запослени се писаним путем може обратити Министарству финансија – Пореској управи, подручној јединици према седишту послодавца. Уплату здравственог осигурања запослени може проверити у Републичком заводу за здравствено осигурање (РФЗО).

Проверу уплате социјалног и здравственог осигурања, запослени може обавити и једноставним електронским путем, на сајту Фонда ПИО (www.pio.rs), сајту РФЗО (www.rfzo.rs) или на сајту пројекта Реци НЕ раду на црно (www.recineradunacрно), кликом на поља „Провери уплату здравственог осигурања“ или „Провери уплату доприноса“.

КАКО ДА ПРИЈАВИШ ПОСЛОДАВЦА КОЈИ ЗАПОШЉАВА „НА ЦРНО“?

- ✓ Радиш без уговора?
- ✓ Не добијаш обрачунски листић који садржи нето зараду као и износ уплаћених пореза и доприноса?
- ✓ Део зараде ти се исплаћује (на руке)?
- ✓ Ниси пријављен на осигурање?

ИМАШ ИЗБОР! ПРИЈАВИ!

Рад „на црно“ и друге незаконитости у раду можеш да пријавиш на два начина:



> Бесплатним, анонимним позивом на број

0800 300 307



> Попуњавањем формулара који се налази на сајту пројекта „Реци НЕ раду на црно“:
www.recineradunacrno.com

У случају пријаве рада „на црно“, законске казне сноси искључиво послодавац који није пријавио раднике. Непријављени радници нису санкционисани.

ПРЕДНОСТИ КОЈЕ ОСТВАРУЈУ РАДНИЦИ КОЈИ СУ ПРИЈАВЉЕНИ КОД ПОСЛОДАВЦА

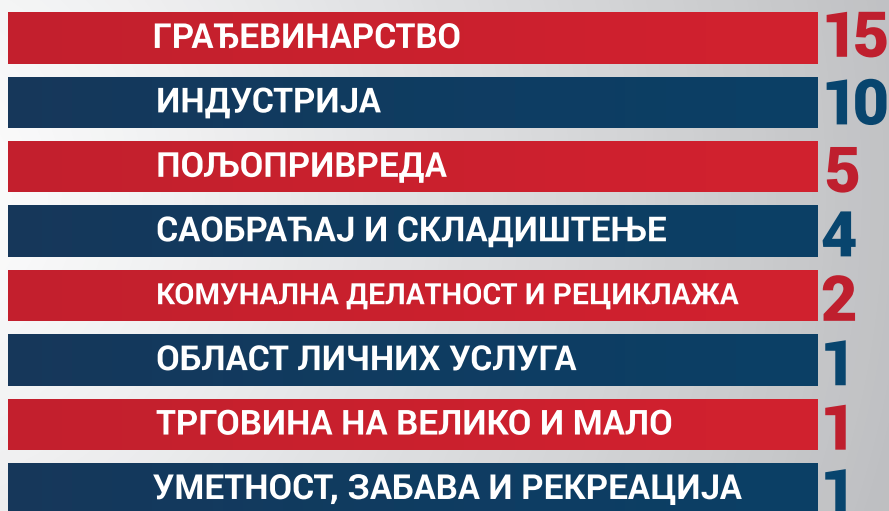


Сваки послодавац је законски обавезан да закључи уговор о раду са запосленима. Тиме као радник остварујеш своја законска права из рада и по основу социјалног осигурања:

- ✓ загарантовано ти је право на здравствено осигурање и пензију
- ✓ можеш да здравствено осигураш децу и незапосленог супружника
- ✓ потписан уговор о раду обавезује послодавца да ти исплати уговорену зараду и уплати све доприносе за обавезно социјално осигурање
- ✓ загарантовано ти је право на плаћени годишњи одмор у трајању од минимум 20 радних дана
- ✓ загарантовано ти је право на плаћени годишњи одмор већ после месец дана непрекидног рада од дана заснивања радног односа
- ✓ имаш право на плаћено боловање, које је одобрено од стране надлежног здравственог органа и које не може бити основ за отказ уговора о раду
- ✓ имаш право на умањење трошкова за социјално и здравствено осигурање уколико као запослен имаш предузетничку фирму из сталног радног односа
- ✓ имаш могућност да оствариш право на оптималан банкарски кредит уколико ти је пријављен цео износ зараде

НЕГАТИВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ РАДА “НА ЦРНО”

Од рада на црно штету имају радници, послодавци који послују у складу са законом, Република Србија. У нашој држави трећина радника ради „на црно“, што значи да сваки трећи радник нема права на пензију, здравствену заштиту, плаћено боловање и годишњи одмор, али ни могућност да подигне банкарски кредит. Поред тога, смртне повреде на раду се најчешће дешавају у делатности грађевинарства, а смртно страдали радници су врло често били радно ангажовани “на црно”. Од 39 смртно страдалих радника на раду у 2017. години, 30 одсто је радило “на црно”.



Рад „на црно“ негативно утиче и на буџет Републике Србије. Када послодавци не уплаћују порез, што је њихова законска обавеза, они оштећују буџет наше државе, ускраћујући јој могућност да уложи значајна средства у даљи развој, напредак и просперитет, да обнавља школе, вртиће, болнице, путеве. Додатно, како би скупила неопходна средства, држава често долази у позицију да се задужује, чиме ставља терет и на будуће генерације. Стога је важно да сваки грађанин Србије разуме неопходност пословања у складу са законима Републике Србије, те последице непоштовања истих.

ПРОБНИ РАД И ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД

ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД

На захтев послодавца, запослени је дужан да ради дуже од пуног радног времена у случају више силе, изненадног повећања обима посла и у другим случајевима када је неопходно да се у одређеном року заврши посао који није планиран.

Прековремени рад не може да траје дуже од осам часова недељно.

Запослени не може да ради дуже од 12 часова дневно укључујући и прековремени рад.

Запосленом који ради на пословима на којима је уведено скраћено радно време због штетног утицаја услова рада, не може да се одреди прековремени рад на тим пословима, ако законом није друкчије одређено.

ПРОБНИ РАД

Пробни рад без уговора о раду и пријаве на обавезно пензионо и здравствено осигурање није законит и

Пробни рад не може да траје дуже од шест месеци.

Радни однос за обављање послова са повећаним ризиком

Уговор о раду може да се закључи за послове са повећаним ризиком, утврђеним у складу са законом само ако запослени испуњава услове за рад на тим пословима.



СКРАЋЕНО РАДНО ВРЕМЕ



КО ИМА ПРАВО НА СКРАЋЕНО РАДНО ВРЕМЕ?

Запосленом који ради на нарочито тешким, напорним и за здравље штетним пословима, утврђеним законом или општим актом, на којима и поред примене одговарајућих мера безбедности и заштите живота и здравља на раду, средстава и опреме за личну заштиту на раду постоји повећано штетно дејство на здравље запосленог – скраћује се радно време сразмерно штетном дејству услова рада на здравље и радну способност запосленог, а највише 10 часова недељно (послови са повећаним ризиком).

Скраћено радно време утврђује се на основу стручне анализе, у складу са законом.

Запослени који ради скраћено радно време има сва права из радног односа као да ради са пуним радним временом.

ЧЕСТА ПИТАЊА



· ДА ЛИ ЛИЦА МЛАЂА ОД 18 ГОДИНА МОГУ ДА РАДЕ И ПОД КОЈИМ УСЛОВИМА?

Лица млађа од 18 година могу да заснују радни однос уз писмену сагласност родитеља, усвојиоца или старатеља, ако такав рад не угрожава његово здравље, морал и образовање. И само на основу налаза надлежног здравственог органа којим се утврђује да је способно за обављање послова за које заснива радни однос и да такви послови нису штетни за његово здравље. Општи услов за заснивање радног односа је да лице које заснива радни однос има најмање 15 година живота и да испуњава друге услове предвиђене за рад на одређеним пословима утврђене законом и Правилником о организацији и систематизацији послова.

· ШТА УРАДИТИ УКОЛИКО ПОСЛОДАВАЦ НАКОН СТУПАЊА НА РАД ИЗБЕГАВА ЗАКЉУЧЕЊЕ УГОВОРА О РАДУ ИЛИ ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВЕ НА ОБАВЕЗНО СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ?

Уколико послодавац пре ступања запосленог на рад не закључи уговор о раду и не поднесе јединствену пријаву на обавезно социјално осигурање, запослени може да се обрати инспекцији рада према седишту послодавца.

· КОЛИКЕ СУ КАЗНЕ ЗА РАД НА ЦРНО?

Послодавцима који ангажују раднике на црно забрањене су казне по Закону о раду од 800.000 до 2.000.000 динара за правно лице, док је за предузетника казна од 300.000 до 500.000 динара. За одговорно лице за исти прекршај прописана је новчана казна од 50.000 до 150.000 динара. Уколико послодавац не држи примерак уговора или копије уговора у седишту или другој пословној просторији или на другом месту у зависности где запослени или радно ангажовано лице ради, прописана казна за правно лице износи 150.000 до 300.000 динара, за предузетника од 50.000 до 150.000 динара, док за одговорно лице у правном лицу

износи 10.000 до 20.000 динара.

ДА ЛИ ЋУ БИТИ КАЖЊЕН АКО ПРИЈАВИМ РАД „НА ЦРНО“, ЗАТО ШТО САМ ПРИСТАО ДА РАДИМ „НА ЦРНО“?

Не. У случају рада „на црно“, према законима Републике Србије, санкције сноси искључиво послодавац.

· ДА ЛИ МОГУ ДА ПОДНЕСЕМ АНОНИМНУ ПРИЈАВУ ПРОТИВ ПОСЛОДАВЦА И КАКО ТО ДА УЧИНИМ?

Уколико желите да се обратите инспекцији рада за помоћ и савет или да поднесете пријаву, можете то да учините одласком у канцеларије одељења/одсека инспекције рада у управним окрузима или Граду Београду, путем телефона, као и путем и-мејла.

Инспекција рада непрекидно апелује на сва лица која раде „на црно“ да се обрете инспекцији рада и да пријаве овакав начин рада, како би инспектор рада инспекцијским надзором утврдио фактички рад код послодавца и наложио му да са лицима затеченим на раду „на црно“, закључи уговор о раду на неодређено време. Пријаву можете извршити и бесплатним,

анонимним позивом на број 0800 300 307.

КАКО ДА ЗНАМ КОЈОЈ ИНСПЕКЦИЈИ РАДА МОГУ ДА ПОДНЕСЕМ ПРИЈАВУ?

Пријава се може поднети инспекцији рада према седишту послодавца, а адресе и телефони одељења и одсека инспекције рада у управним окрузима и граду Београду налазе се на званичном сајту Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (www.minrzs.gov.rs) .

КАКО СЕ УТВРЂУЈЕ ВИСИНА ЗАРАДЕ, КОЛИКА ЈЕ НАЈНИЖА ЗАРАДА И ШТА УЧИНИТИ АКО ПОСЛОДАВАЦ НЕ ИСПЛАЂУЈЕ ЗАРАДУ?

Елементи за утврђивање основне зараде и новчани износ зараде се утврђује уговором о раду. Запослени има право на минималну зараду у складу са Одлуком Социјално-економског савета, која у Републици Србији износи 143,00 динара по радном сату нето (без пореза и доприноса) и то за месец са 160 радних сати: 22.880 динара, за месец са 168 радних сати: 24.024 динара, за месец са 176 радних сати: 25.168 динара, за месец са 184 радна сата: 26.312 динара.

ПОБЕДИМО ЗАЈЕДНО РАД „НА ЦРНО“

ПОЗОВИ



0800 300 307

И ПРИЈАВИ РАД „НА ЦРНО“.

**ПОЗИВИ СУ БЕСПЛАТНИ.
ПРИЈАВЕ СУ АНОНИМНЕ.**

Имаш избор! Пријави!

Више информација о пројекту пронађите на сајту
„Реци НЕ раду на црно“ www.recineradunacrno.rs



Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ,
БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА



NORWEGIAN EMBASSY

Реализацију пројекта
финансијски је подржала амбасада
Краљевине Норвешке у Београду
www.norveska.org.rs